

Αντί κεράσματος . . .

«Παρενοχλήσεις» !

Μία σύγχρονη ιστορικός, από χώρα της Καραϊβικής, διατείνεται, «. . .το χειρότερο πράγμα που αντιμετωπίζει ένα θύμα σεξουαλικής βίας είναι το αίσθημα της ντροπής, η αίσθηση, δηλαδή, που έχει το θύμα ότι κάτι έχει κάνει λάθος».

Έχει δε τη βεβαιότητα, ότι «. . .αν οι άνθρωποι μιλήσουν γι' αυτά τα θέματα στον δημόσιο διάλογο τότε θα υπάρξουν μόνιμες σωστές αλλαγές».

Αυτό δε που την εντυπωσιάζει περισσότερο είναι, ότι «. . .τα θύματα σεξουαλικής βίας, πραγματικά επουλώνουν τα τραύματά τους, εξαλείφοντας το αίσθημα της ντροπής και μετατρέποντας την πληγή σε κάτι θετικό». Χμμμ!

Τον περασμένο χρόνο, όταν δεν ήμασταν κουκουλωμένοι για να αποφύγομε τον Covid, στο δημόσιο ακουστικό φάσμα ξεχώριζαν, εκτός των άλλων, εκκωφαντικές μελωδίες αηδονιού, μελαγχολικά τιπιβίσματα χελιδονιού, αλλά και απεγνωσμένα κρωξίματα τσαλαπετεινού. Η κοινωνία έσπευσε να τα αποκωδικοποιήσει, και, μέσα από πολλές, συγγνωστές, κατά τα άλλα, υπερβολές και περισσότερες γραφικότητες, τα κατέταξε στη σφαίρα της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της προσβολής της προσωπικότητας. Θύμα, ποιό άλλο, το “ασθενές” φύλλο. Δεν γνωρίζομε αν οι γυναικείες οργανώσεις ή τα φεμινιστικά κινήματα ανέχονται ακόμη αυτόν τον χαρακτηρισμό. Πολλά δε περιστατικά, μετά και από ανέξοδες πολιτικές αντεγκλήσεις, οδηγήθηκαν στη Θέμιδα. Οι οριστικές και αμετάκλητες ετυμηγορίες θα καθυστερήσουν . . . Διερωτώμεθα, όταν τελικά εκδοθούν, πόσο διδακτικές θα είναι και πόσο θα σωφρονίσουν; Είναι άραγε “σύγχρονο ” το φαινόμενο;

Το 1836 κάπου στα προπύλαια της Ακροπόλεως, δίπλα στο ναό της Αθηνάς Νίκης, ξεχώθηκε ένα αγαλμάτινο σύμπλεγμα. Μια αθηναία μάνα με πέπλο σε όρθια στάση και στα πόδια της κολλημένος ο μικρός γιός της, σχεδόν γυμνός. Εκτιμήθηκε ότι πρόκειται για έργο του Αλκαμένη, μαθητή του Φειδία, και υποκρύπτει μια αποτρόπαιη απόφαση. Εκτίθεται στο σύγχρονο ομώνυμο Μουσείο, εκεί στη σκιά της Ακροπόλεως.

Πιο πέρα, κατά Εσπερία μεριά, στο Μουσείο του Λούβρου, μεταξύ πολλών άλλων, ένας αρχαιοελληνικός κύλικας, με εσωτερική απεικόνιση, κοσμεί κάποια προθήκη. Δύο γυναίκες βαστάζουν έναν γυμνό νέο, πριν από κάποια ειδεχθή πράξη, προφανώς. Μάκρων, ο αγγειογράφος του πέμπτου π.Χ. αιώνα.

Ένας δε, σχετικά σύγχρονος πίνακας, μας παρουσιάζει ολοκληρωμένη την εγκληματική συνωμοσία. Απεικονίζονται δύο γυναίκες να προσφέρουν στον ανυποψίαστο άνδρα, τον μαγειρεμένο γιό του. Άγνωστος ο καλλιτέχνης, καθώς και ο τόπος όπου εκτίθεται ο θαυμάσιος αυτός πίνακας.

Τηρέας, το αρχαιοελληνικό του όνομα. Ο Θουκυδίδης, στις Ιστορίες του, με το δωρικό του ύφος μας δίνει κάποιες φευγαλέες αποστροφές όσον αφορά στη βιωματική του κατάσταση. Ο Αριστοφάνης, στις “Όρνιθες”, ασματικά, με τιτιβίσματα, τσιρίσματα και κρωξίματα, θα θελήσει να διακωμωδήσει την περίπτωση του. Ο δε Σοφοκλής, στην ομώνυμη τραγωδία του, θα προσπαθήσει, φυσικά μέσα από τραγικούς διαλόγους, να καταγγείλει τις απευκαίεις αλλά όχι σπάνιες γυναικείες εμπειρίες του γάμου και να διατυπώσει αιτιάσεις εξ ονόματος του “ασθενούς φύλλου”. Συγκεκριμένα, κάπου λέει . . .

«Όταν φθάνομε στην εφηβεία και αποκτούμε φρόνηση, μας διώχνουν και μας πωλούν μακριά από τους θεούς των πατέρων μας και τους γονείς μας, άλλες σε ξένους άνδρες, άλλες σε βαρβάρους, άλλες σε σπίτια χωρίς χαρά, άλλες σε σπίτια όπου τις κακολογούν. Και αυτά, μόλις μας υποτάξει στον ζυγό του γάμου η πρώτη νύχτα, είμαστε υποχρεωμένες να τα επικροτούμε και να θεωρούμε, ότι έχουν καλώς!»!

Τη διαφορά την κάνει ο Οβίδιος, στις “Μεταμορφώσεις” του, όπου πάνω από τον έγγαμο βίο του ήρωα, που μόλις αρχίζει, απλώνει δεισιδαιμονικές σκιές. Στον γάμο δεν παρευρίσκεται, ως είθισται, η Ήρα. Ούτε ο Υμέναιος. Αλλά ούτε και οι τρεις Χάριτες. Οι Ερινύες είναι παρούσες, με δάδες από κηδεία στα χέρια τους. Αυτές στρώνουν το νυφικό κρεβάτι. Μια κουκουβάγια θα πετάξει απρόσκλητα και θα κουρνιάσει στη σκεπή του σπιτιού. Όλα κακά σημάδια. Ένας κακός οiwνός. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Τηρέας και η Πρόκνη ενώθηκαν και έγιναν γονείς. Αλλοίμονο, όμως . . .

Με την παρακίνηση εξασφαλισμένη, ας προσπαθήσομε να δώσομε μια διηγηματική αρχή, μέση και τέλος σε αυτή την ιστορικό-μυθολογική σελίδα της αρχαιοελληνικής γραμματείας, με τους πολλούς συμβολισμούς, τους οποίους ο καθένας, με τη δική του οπτική γωνία, μπορεί να ανιχνεύσει και ερμηνεύσει, με ή χωρίς επιστημονική επάρκεια, η οποία, μάλλον, δεν είναι αναγκαία, με την παραδοχή ότι το φλέρτ είναι θείο δώρο, ο ρομαντισμός είναι το αναγκαίο συναισθηματικό πέπλο, και ο γάμος είναι ο θεσμός που δεν πρέπει να ξεφτίσει.

Πρόκειται για μια φρικτή εκδίκηση, η οποία ίσως να σκιαγραφήθηκε ήδη από τα προαναφερθέντα. Μια εκδίκηση ενδοοικογενειακή όπου θύμα και θύτης βρίσκονται σε αντιστρεφόμενους ρόλους. Αλλά, τα παιδιά τι φταίνε . . .

Ως γιός του θεού Άρη και της νύμφης Βισθωνίδας (σε κάποιο σύγχρονο σκάνδαλο παραπέμπει το όνομα. . .), προσδιορίζεται ο Τηρέας, και ως τέτοιος θα έπρεπε να είναι τουλάχιστον βασιλιάς, σε κάποια γήινη εσοχή, συγκεκριμένα στη Θράκη. Ο Λάβδακος, ο βασιλιάς της Θήβας, εγγονός του ιδρυτή της, Κάδμου, πατέρας του Λαΐου και παππούς του Οιδίποδα (οίκος Λαβδακιδών), λόγω συνοριακών διαφορών κήρυξε τον πόλεμο στον βασιλιά της Αττικής, Πανδίονα. Κλήθηκε ο Τηρέας για διαμεσολάβηση. Για τις καλές του υπηρεσίες, ανταμείφθηκε παίρνοντας ως γυναίκα την

όμορφη Πρόκνη, κόρη του Πανδίονα, παρά τη θέλησή της, αλλά έπρεπε να υπακούσει τον πατέρα της. Ήταν και μια εγγύηση αρραγούς συμμαχίας.

Από τον γάμο απέκτησαν έναν γιό, τον Ίτυ, ο οποίος, σύμφωνα με έναν χρησμό, θα δολοφονηθεί από συγγενή του, γι' αυτό ο πατέρας του βασιλιάς θα βιαστεί να σκοτώσει τον αδερφό του για να απαλλαγεί από την αγωνία. Κάποτε την Πρόκνη θα την επισκεφθεί η αδερφή της, Φιλομήλα, για να τη βοηθήσει στο νοικοκυριό. Δεν χρειάζεται να διερωτηθούμε, αν η επίσκεψη αυτή χωρούσε στο κάδρο της αθωότητας. Τι πιο φυσιολογικό για τους ήρωες εκείνης της εποχής, ο Τηρέας την ερωτεύθηκε. Ήταν εκπάγλου ομορφιάς με πολύ σαγηνευτική φωνή. Χωρίς, όμως, ανταπόκριση. Φυλάκισε, λοιπόν, τη γυναίκα του και μετά τη συνεύρεση με την κουινιάδα έκοψε τη γλώσσα της για να μην μαρτυρήσει τον βιασμό. Κατάφερε, όμως, η φιλοξενούμενη Φιλομήλα και αποκάλυψε στην αδερφή της την αλήθεια με σταυροβελονιές πάνω σε κέντημα. Η Πρόκνη, ανάστατη. Εκδικητικό μίσος την κυρίευσε. Στο σκοτεινιασμένο μυαλό της φώλιασε η θυσία του γιού τους, του ανήλικου Ίτυ. Τον σκότωσε, τον μαγείρεψε και πρόσφερε το σπιτικό έδεσμα στον σύζυγό της, Τηρέα. Εδώ, όλα τα “πρότυπα” ηθικής, ένθεν κακείθεν και πανταχόθεν! Αθέλητες συγκαταθέσεις, βίαιοι ενστερνισμοί, ομηρικές εκδικήσεις. Πράξεις παραβατικές, από γραπτούς και άγραφους νόμους. Ποιός αδέκαστος θα τις κρίνει και ποιά ετυμηγορία θα τις κατακρίνει;

Το οικοδόμημα καταρρέει. Στημόνια και υφάδια ξηλώνονται. Ο Τηρέας γρήγορα θα αντιληφθεί τι έχει γίνει και θα επιδιώξει την αντεκδίκηση. Πρόκνη και Φιλομήλα θα επιχειρήσουν να κρυφτούν, κυνηγημένες. Κάπου στη Δαυλιά της Φωκίδας οι παρακλήσεις των δύο αδερφάδων προς τους θεούς να τις βοηθήσουν εισακούστηκαν και ευθύς μεταμορφώθηκαν σε πουλιά. Ο Τηρέας δεν πρόφθασε να χρησιμοποιήσει το τσεκούρι. Με την επέμβαση των θεών, η μουγκή, με κομμένη τη γλώσσα, Φιλομήλα έγινε ένα μελαγχολικό χελιδόνι, η Πρόκνη ένα λαλίστατο αηδόνι, και ο Τηρέας απαλλάχτηκε από τα γήινα φορτία μεταμορφωμένος σε τσαλαπετεινό. Αλλά οι Ερινύες δεν θα άρουν ποτέ την αιώνια καταδίκη. Η Πρόκνη, το αηδόνι, θρηνεί εσαεί με το κελάηδισμα τον άδικο χαμό του γιού της. Η Φιλομήλα, το χελιδόνι, δεν κελαηδά, απλώς τιτιβίζει άρρυθμα και ασυνάρτητα, πετά και μεταναστεύει συνεχώς, χωρίς ποτέ να βρίσκει ησυχία. Και ο Τηρέας, ο ευειδής τσαλαπετεινός, που σπάνια τον βλέπομε, θα ρωτάει με κρωξίματα, “πού” “πού”, πού είναι ο γιός του, και θα σκύβει ντροπιαστικά και ενοχικά το κεφάλι.

Αναφερθήκαμε στον Τηρέα, διότι, είκοσι πέντε αιώνες από τότε, μέχρι τους σύγχρονους εαυτούς μας, το ζήτημα μοιάζει διαχρονικό, παρ' όλο που τα σημερινά μέσα μαζικής δικτύωσης (τι νεολογισμός και αυτός . . .) κάνουν λόγο για πρωτοφανή περιστατικά. Σε επίρρωση, θα επικαλεστούμε τον Ε. Παπανούτσο, διδάκτορα Φιλοσοφίας, ο οποίος σε ένα διδασκαλικό σημείωμά του, το 1963, θα παρατηρήσει . . .

«Το πρόβλημα του sex έγινε στον αιώνα μας καίριο και οξύ. Όχι μόνον επειδή η βαθιά μεταβολή των ηθών χαλάρωσε τους κάθε λογής χαλινούς στις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων, αλλά και γιατί η ψυχολογία του βάθους του ψυχικού κόσμου με τους κρυφούς αμυντικούς μηχανισμούς του, καθώς και η λογοτεχνία που αναπτύχθηκαν στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας, έδειξαν την τεράστια σημασία του ερωτικού στοιχείου στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου και την τροπή του ανθρώπινου πεπρωμένου». Και συνεχίζει . . .

«Τώρα, όχι μόνον δεν αισθανόμαστε, αλλά και γνωρίζομε, διαφωτισμένοι από την επιστήμη και την τέχνη, ότι η σεξουαλική ορμή έχει την ακαταγώνιστη δύναμη των φυσικών στοιχείων. Όταν βρει τον σωστό δρόμο, συμπράττοντας με τις πνευματικές δυνάμεις, γίνεται χαρά και στήριγμα ζωής. Όταν αποδιοργανωθεί, τυραννιστεί και ξεπέσει, μπορεί να ρημάξει μιαν ανθρώπινη ύπαρξη και να ξεκληρίσει μια ανθρώπινη κοινωνία». Για να καταλήξει . . .

«Αυτή τη δεινή αλήθεια, δεν είναι οι χρόνοι μας οι πρώτοι που την ανακάλυψαν, αλλά είναι ασφαλώς εκείνοι που είχαν το θάρρος και την ειλικρίνεια να την διαλαλήσουν».

Περισσότερα, λοιπόν, θαρραλέα τιβίσματα για λιγότερα θρηνητικά κελαhdίσματα και απεγνωσμένα κρωξίματα, που παραπέμπουν σε κωμικό-τραγικά κοινωνικά, οικογενειακά και προσωπικά παρατράγουδα.

Ευχαριστώ για την επίσκεψή σας, γύρω από την πυρόξανθη χόβολη, με φόντο το χιονισμένο ήρεμο φυσικό περιβάλλον, προσφορά της “Ελπίδας”, που, μακάρι, να αντανakλούσε το βάθος του ψυχικού μας κόσμου, χωρίς άγος “παρενοχλήσεων”.

Ανταποδίδω τις φιλοφρονητικές αποστροφές. Και ας μείνει η πρωτόγνωρη ενσκήψασα χιονοκαταιγίδα ως μια ευχάριστη ανάμνηση.

25 Ιανουαρίου 2022. Γρηγόριος Δημ. Νούσιας.

